

Тренувальні збори з лінгвістики.

Особиста олімпіада

20 липня 2018 р.

Розв'язки задач

1. Машакалі

Спершу наведемо словник (літера *-и-* в дужках з'являється тоді й лише тоді, коли останній звук перед даним словом приголосний):

Прості іменники	
ãyuhuk	біла людина
hex	сестра
какхор	дитина
kokex	собака
kot	касава
k(u)tok	нащадок
pata	нога
p(u)tox	голова
pit	брат
tex	живіт
tik	чоловік
yãyã	дядько
yĩp	рука

Складені іменники		
Іменник	Дослівно	Переклад
k(u)tokhex	<i>сестра нащадка</i>	дочка
k(u)tokpit	<i>брат нащадка</i>	син
pataktok	<i>нащадок ноги</i>	палець (ноги)
pataptox	<i>голова ноги</i>	гомілка
yĩpkutok	<i>нащадок руки</i>	палець (руки)
yĩpputox	<i>голова руки</i>	передпліччя

Перехідні дієслова	
mã	їсти/з'їсти
p(u)tex	вбивати/вбити
p(u)tuip	хотіти
penã	бачити/побачити
xanã	кликати/покликати

Належність позначається префіксом на слові, яке комусь належить, або назвою власника, що йде перед цим словом:

ũk- + P	мій <i>P</i>
ã- + P	твій <i>P</i>
O + P	<i>P</i> , що належить <i>O</i>

Об'єкт дії може позначатися префіксом на дієслові, постфіксом на попередньому слові або іменником-додатком, що йде перед дієсловом (тут *V* позначає дієслово/дію):

-x + V	<i>V</i> мене
ã- + V	<i>V</i> тебе
O + V	<i>V</i> виконується над <i>O</i>

Структура речень (тут VP позначає дію над об'єктом, складену за попередньою таблицею):

Nūhũ + X.	Це X.
X + xũĩy.	X болить.
S + te + VP + (-hã).	S виконує дію VP.
S + te + VP p(u)tup.	S хоче виконати дію VP.

Суфікс **-hã** з'являється лише у дієслів, основа яких закінчується на голосний.

Відповіді:

- 15 **Nūhũ ãktokpit yĩpkutok.**
Це палець (руки) твого сина.
- 16 **Kokex tex xũĩy.**
Живіт собаки болить.
- 17 **Ãyuhuk tex putex putup.**
Біла людина хоче вбити мене.
- 18 **Какхор te tik ханã ptup.**
Дитина хоче покликати чоловіка.

-
- 19 Біла людина їсть касаву.
Ãyuhuk te kot mãhã.
- 20 Гомілка твоєї дочки болить.
Ãktokhex pataptox xũĩy.
- 21 Твоя сестра вбиває дядька.
Ãhex te yãyã ptex.
- 22 Мій син хоче вбити чоловіка.
Ûkkutokpit te tik putex putup.

-
- 2 **Какхор pataktok xũĩy.**
Палець (ноги) дитини болить.

2. Адигейська мова

Словник іменників:

cace	виделка
č'ale	парубок
žane	сукня
he	ячмінь
maste	голка
pisme	лист
pšaše	дівчина
q_wa_je	сир
ručke	ручка

Дієслово **lex_{wə}** 'бачити' у задачі завжди перехідне (має прямий додаток), а дієслово **če** 'бігти' — неперехідне. Решту дієслів подаємо нижче у неперехідній формі. Коли вони стають перехідними (тобто коли у реченні до цих дієслів приєднується прямий додаток), звук *e* перетворюється у них на *a*.

de	шити
pχ_we	сіяти
šxe	їсти
txe	писати

Порядок слів у простому реченні:

підмет — прямий додаток (якщо є) — інструментальний додаток (якщо є) — присудок.

Означення до іменника розташовується відразу після нього, причому на позиції, яку має виконувати в означальному реченні означуваний іменник, не стоїть нічого.

Підмет перехідного дієслова має суфікс **-m**, а підмет неперехідного дієслова і прямий додаток перехідного — **-r** (це т. зв. *абсолютивний відмінок*). Інструментальний додаток має суфікс **-mč'e**. Якщо іменник має означення, то його суфікс міняється на **-w**, тоді як присудок означального речення набуває початковий суфікс цього іменника.

У позиції присудка головного речення неперехідні дієслова мають префікс **ma-**, а перехідні — префікс **je-**.

У позиції присудка означального підрядного речення усі дієслова набувають «дієприкметниковий» суфікс **-re-** (що стоїть перед **-m/-r/-mč'e**). Крім того, неперехідні дієслова втрачають префікс, а перехідні міняють свій префікс на **zə-**, якщо означуване слово має бути у підрядному реченні підметом («дівчина, яка пише листа»), або на **ə-**, якщо означуване слово має бути у підрядному реченні прямим додатком («лист, який пише дівчина»).

Відповіді:

- 11 **č'aler matxe**
Парубок пише.
- 12 **č'alem pšašew šxerer jелек_{wə}**
Парубок бачить дівчину, яка їсть.
- 13 **č'alew her zəpχ_{wə}rem cacer jелек_{wə}**
Парубок, який сіє ячмінь, бачить виделку.
-

- 14 Парубок, який пише, їсть.
č'alew txerer mašxe
- 15 Дівчина, яка пише листа, бачить парубка, який біжить.
pšašew pismеr zətxərem č'alew čerer jелек_{wə}
- 16 Парубок, який бачить дівчину, сіє.
č'alew pšašer zəлєк_{wə}rer mapχ_{wə}
- 17 Дівчина, яка шиє сукню голкою, їсть виделкою.
pšašew žaner mastemč'e zədərer cacemč'e mašxe
- 18 Парубок пише ручкою, яку бачить дівчина.
č'aler ručkew pšašem əлєк_{wə}remč'e matxe

3. В'єтнамська поезія

Уважатимемо, що будь-яка група послідовних голосних становить ядро одного складу і до того ж склад є «гострим» тоді й лише тоді, коли гострим є тон одного з цих голосних; інакше назвемо склад «плоским». Структура *song thất lục bát* виглядатиме тоді таким чином:

• • # • ь • #A
• • ь • #A • ьB
• ь • # • ьB
• ь • # • ьB • ь

Через # тут позначено гострі склади, через ь плоскі, а через • довільні. Склади A та склади B повинні римуватися між собою (тобто закінчуватися однаковим набором звуків). Горизонтальне розташування рядків на поданій схемі умовне.

Відповідь:

Bóng Ngàn **Hán (1)** khi **mờ (2)** khi tỏ,
Độ Khuê Triền buổi có buổi không.
Thức mây (3) đòi lúc lạt nồng,
Ngôi sao **(4)** Bắc **Đẩu (5)** thôi **Đông (6)** lại Đoài.

Buồn mọi nỗi lòng đà khắc khoải,
Ngán trăm **chiều (7)** bước **lại (8)** ngẩn **ngơ (9)**.
Hoa này bướm nữ thờ ơ,
Để gầy **bong (10)** thắm để xơ nhụy vàng.

Trông Nam (11) thấy nhận sa lác đác,
Trông Bắc thời ngàn **bạc (12)** màu sương.
Nọ **trông (13)** trời **đất (14)** bốn **phương (15)**,
Cõi tiên khơi thăm, biết đường nào đi.

4. Осетинська мова

Якщо припустити, що давнішим є іронський діалект, не вдається встановити, чому інколи іронському у відповідає дигорське *i*, а інколи *u*; крім того, неясно, чому слову **stur** відповідає дигорське **stor**, у якому змінюється лише один звук, у той час як слову **styn** відповідає **istun**, у якому на початку з'являється *i*.

Якщо ж припустити, що давнішим є дигорський діалект, то в іронському діалекті зміни могли проходити у порядку, вказаному нижче. Зауважимо, що артикль **i** має сенс вважати не окремим словом, а першим звуком слова, що йде після нього. Вважатимемо також, що початково наголос у кожному слові падав на перший склад (зокрема, на артикль, коли той був).

- 1) Звук *i* переходить у *u*. Звук *u* теж переходить у *u*; у задньоязикових приголосних *k*, *g*, *x* зберігається при цьому губна вимова.
- 2) Звук *o* переходить у *u*, а звук *e* переходить у *i*.
- 3) У словах з наголошеним у або *æ* (крім однокладових слів) наголос переходить на другий склад.
- 4) Початковий звук у у словах зникає.
- 5) Кінцевий звук *æ* у словах також зникає.

З матеріалом задачі узгоджується і таке правило наголошення в іронському діалекті: наголос падає на другий склад слова тоді й лише тоді, коли це слово містить щонайменше два склади, є неозначеним (без *цей*) і його першим голосним є у або *æ*; інакше наголос падає на перший склад.

Відповіді:

хвіст	dymæg
велетень	wæjýg
цей другий	dýkkag
цей бешмет	kuýræt
ця туша	kúsart
цей новий	næwæg
цей власник	xícaw
ця сумка	xýzyn

5. Лаадан

Складові:

-á-	діяч
e-	наука
háa-	молодий
hane-	(не встановлюється; наприклад, четвертий)
huma-	(не встановлюється; наприклад, гострий)
-lh	негативний відтінок
mé-	набір
-mel	папір
nin-	відповідальність
-sháal	день
-with	людина
-yon-	керування
-zho-	звук

Складені поняття:

Слово	Дослівно	Переклад
ewith	наука + людина	антропологія
eyon	наука + керування	управління
háasháal	молодий + день	ранок
háawith	молодий + людина	молодий
hanesháal	... + день	четвер
humazho	... + звук	свист
mémel	набір + папір	пачка паперу
méwith	набір + людина	натовп
niná	відповідальність + діяч	відповідальний
nínálh	відповідальність + діяч + негатив	винуватий
yoná	керування + діяч	губернатор
zholh	звук + негатив	шум